

IFRS 9:ään siirtymisellä maltilliset taloudelliset vaikutukset – jatkossa tulosvolatiliteetti saattaa kasvaa

Kirjoittajat: Virpi Haaramo, johtava tilinpäätösasiantuntija; Jaana Ladvelin, johtava vakavaraisuusasiantuntija; Sinikka Taskinen, finanssianalytikko

- Rahoitusvarojen luokittelun muutokset – ei merkittävää vaikutusta
- Odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuva arvonalentumismalli saattaa lisätä tulosvolatiliteettiä
- Tammi-kesäkuussa luottoriskin tasossa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia
- IFRS 9:n käyttöönoton vakavaraisuusvaikutukset jäivät maltillisiksi

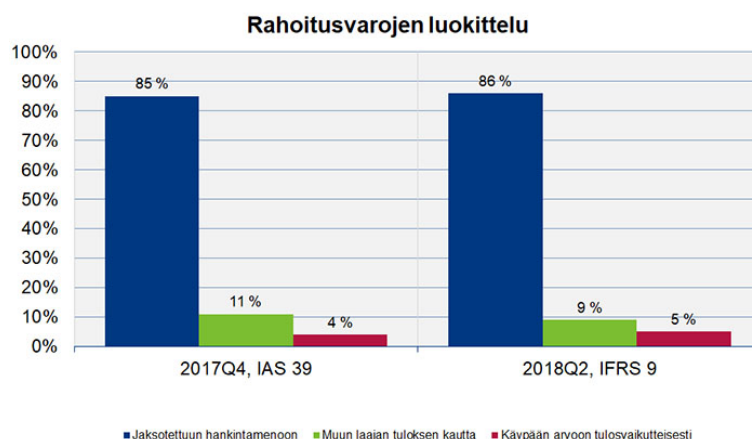
Vuoden 2018 alusta pankit ottivat tilinpäätösraportoinnissaan käyttöön uuden IFRS-standardin 9 *Rahoitusinstrumentit*, joka samalla kumosi sen edeltäjän IAS 39:n *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen*. IFRS 9:n myötä muuttuivat keskeiset rahoitusvarojen luokittelua, arvostamista ja rahoitusriskien suojauslaskentaa koskevat periaatteet. IFRS 9:ää soveltavat kaikki listatut yhteisöt, lukuun ottamatta listatuille vakuutusyhtiöille ja EU:ssa toimiville pankkipainotteisten konglomeraattien vakuutus toiminnalle myönnettyä mahdollisuutta jatkaa IAS 39:n soveltamista kunnes IFRS 17 *Vakuutus sopimukset* astuu voimaan 1.1.2021.

Eryteisesti rahoitusvarojen arvonalentumisia koskevat uudet periaatteet aiheuttivat käyttöönottohetkellä 1.1.2018 taloudellisia, pääasiassa negatiivisia vaikutuksia pankkien omaan pääomaan. Vuoden 2017 lopun viranomaisraportoinnin perusteella IAS 39:n mukaiset arvonalentumiset olivat noin 715 milj. euroa. IFRS 9:n voimaantulo kasvatti raportoitujen arvonalentumisten määrää sektorilla noin 15 % eli 100 milj. euroa. Eniten arvonalentumiset kasvoivat luottolaitoksissa, joilla ei ole käytössä luottoriskin sisäisiä malleja (IRB). Toisaalta myös pankkien, joiden luottosalkku koostuu lähes täysin pitkistä asuntolainoista, arvonalentumisten määrä nousi siirtymähetkellä suhteellisen paljon.

Rahoitusvarojen luokittelun muutokset – ei merkittävää vaikutusta

Rahoitusvarojen luokittelussa siirryttiin salkkukohtaisesta luokittelusta liiketoimintamalliperusteiseen luokitteluun. Koska itse arvostamisvaihtoehdoissa – jaksotettu hankintameno tai käypä arvo - ei tapahtunut muutosta, niin luokittelun muutokset aiheuttivat aggregaattitasolla vain vähäisiä vaikutuksia pankkien omaan pääomaan.

Pankkisektorin rahoitusvarat olivat vuoden 2018 kesäkuun lopussa noin 205 mrd. euroa, josta jaksotettuun hankintamenuon arvostettavien luokka pysyi odotetusti merkittävimpana ryhmänä taseessa.

Lähde: Finanssivalvonta.

Toisaalta pankkikohtaisia eroja ilmeni ja joillakin toimijoilla käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavien instrumenttien osuus taseesta kasvoi suhteellisesti paljon. Kasvun taustalla olivat erityisesti rahastosijoitukset, joiden luokittelu muuttui uuden standardin myötä. Näiden osalta käyvän arvon muutokset vaikuttavat nyt suoraan tulokseen aikaisemmin omissa pääomassa olevan käyvän arvon rahaston sijasta. Tästä syntyy mahdollisesti tulokseen heilahteluja.

Odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuva arvonalentumismalli saattaa lisätä tulosvolatiliteettiä

10.10.2018

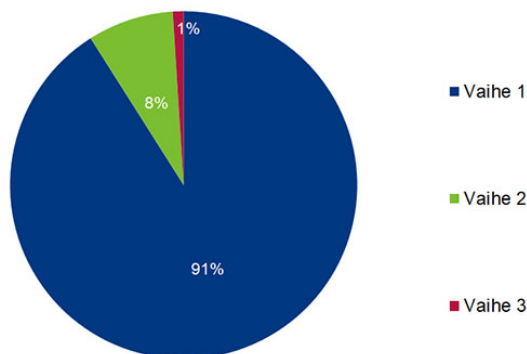
Julkinen

Arvonalentumiset perustuvat odotettavissa oleviin luottotappioihin. Arvonalentumisia kirjataan myönnettyistä luotoista sekä sijoituksista tavanomaisiin korkoinstrumentteihin. Luottojen ja velkainstrumenttien lisäksi arvonalentumisten piirissä ovat myös tietyt taseen ulkopuoliset sitoumukset ja annetut takaukset.

Kaikista jaksotettuun hankintamenoon ja muun laajan tuloksen kautta arvostettavista rahoitusvaroista kirjataan odotettavissa oleva luottotappio 12 kuukauden ennusteperiodilta. Odotettavissa olevat luottotappiot jakaantuvat kolmeen eri vaiheeseen. Vaiheeseen yksi sisältyvät sellaiset arvonalentumisten piirissä olevat instrumentit, joiden luottoriski ei ole alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lisääntynyt. Mikäli luottoriski on kasvanut merkittävästi, tulee rahoitusvaroihin kuuluva erä siirtää vaiheeseen kaksi, jolloin odotettavissa oleva luottotappio lasketaan instrumentin koko juoksuajalta. Vaiheeseen kolme erä siirretään, kun se täyttää arvoltaan alentumisen kriteerit. IFRS 9:n myötä arvonalentumisten kasvun voidaan katsoa johtuvan pääsääntöisesti vaiheiden 1 ja 2 arvonalentumisista sekä taseen ulkopuolisiin eriin tehdyistä varauksista. Vaiheen kolme arvonalentumiset vastaavat pitkälti aiemman standardin mukaisia arvonalentumisia. IFRS 9 standardin mukaiset arvonalentumiskriteerit ovat pitkälle yhteneväisiä vakavaraisuuden maksukyvyttömyyskriteerien kanssa.

Arvonalentumisten piiriin kuuluvat taseen rahoitusvarat olivat pankkisektorilla vuoden 2018 kesäkuun lopussa noin 195 mrd. euroa. Näistä valtaosa eli yli 90 % oli luokiteltu vaiheeseen yksi eli näiden osalta luottoriskissä ei ollut havaittu merkittävää kasvua alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

Rahoitusvarojen luokittelu arvonalentumismallin kolmeen vaiheeseen

Alhaisen luottoriskin olettaa oli sovellettu vajaaseen neljännekseen vaiheeseen yksi luokitelluista rahoitusvaroista. Nämä instrumentit, joihin kohdistuvan laiminlyönnin riskin oli katsottu olevan pieni, olivat pääsääntöisesti julkisyhteisöiltä ja rahoituslaitoksilta olevia saamisita.

Käytännössä vaiheen kolme saamisit raportoidaan myös järjestämättöminä saamisina. Arvoltaan alentuneet luotot eli vaiheeseen kolme luokitellut saamisit edustivat kesäkuun lopussa noin 85 % järjestämättömistä saamisista. Osa järjestämättömistä saamisista on luokiteltu kahteen aiempaan vaiheeseen johtuen mm. vakavaraisuussäätelyn ja kirjanpidollisen käsittelyn eroista.

Alla olevassa taulukossa esitetään arvonalentumiset vaiheittain kesäkuun lopun tilanteesta. Odotettavissa olevat luottotappiot olivat yhteensä noin 786 milj. euroa. Odotetusti kirjatut arvonalentumiset painottuivat vaiheisiin 3 ja 2. Näihin vaiheisiin on luokiteltu noin 9 % pankkisektorin luotoista eli valtaosasta luottoja kirjattiin odotettavissa olevat luottotappiot seuraavalta 12 kuukaudelta.

Arvonalentumiset vaiheittain kesäkuun lopun tilanteesta

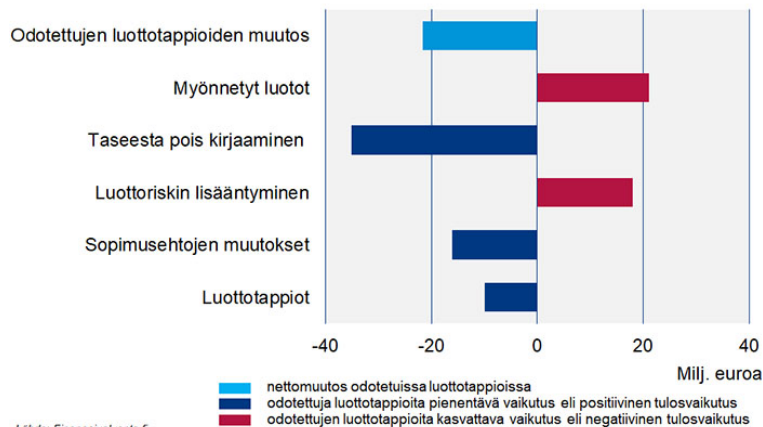
Milj. euroa	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Odotetut luottotappio yhteensä
Velkainstrumentit	4,4	1,3	0	5,7
Kotitalousluotot	20,9	106,3	172,7	299,9
Yritysluotot	24,5	64,7	385,1	474,4
Muut luotot	4,7	1,5	0,1	6,3
Yhteensä	54,5	173,8	557,8	786,6

Tammi-kesäkuussa luottoriskin tasossa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia

Valvottavan on arvioitava jatkuvasti, onko rahoitusinstrumenttiin liittyvä luottoriski muuttunut aiemmasta. Kesäkuun lopun viranomaisraportoinnin perusteella odotetut luottotappiot olivat noin 20 milj. euroa alhaisemmat kuin tilikauden alussa.

Odotettujen luottotappioiden muutos 1.1.2018–30.6.2018

Eniten arvonalentumisten määrää pienensivät taseesta pois kirjatut luotot. Nämä lyhennykset tai muut taseesta pois kirjaamiset kohdistuivat melko tasaisesti kotitalous- ja yritysluottoihin. Sen sijaan sopimusehtojen muutokset kohdistuivat pääsääntöisesti yritysluottoihin. Muutettujen sopimusehtojen katsottiin alentavan alkuperäisten sopimusehtojen mukaista riskitasoa ja vaikutus odotettuihin luottotappioihin oli näin ollen positiivinen. Myönnetty luotot ja toisaalta luottoriskin lisääntyminen kasvattivat odotettuja luottotappioita noin 40 milj. eurolla.

IFRS 9:n käyttöönoton vakavaraisuusvaikutukset jäivät maltillisiksi

IFRS 9 käyttöönoton vakavaraisuusvaikutukset olivat suurimmat vakavaraisuudessa luottoriskien laskennassa standardimenetelmää käyttävillä pankeilla. Niiden osalta siirtymähetkellä arvonalentumisten vaikutus kokonaisvakavaraisuuteen vaihteli n. 0,1-0,4 % -yksikön välillä. Sisäisiä luottoriskimalleja käyttävillä pankeilla vakavaraisuusvaikutukset jäivät hyvin pieniksi. Pääasiassa tämä johtui siitä, että useimmilla ns. IRB-pankeilla vakavaraisuuslaskennan mukaiset arvonalentumiset ylittävät kirjanpidon mukaiset arvonalentumiset, jolloin vakavaraisuuslaskennassa omissa varoissa huomioidaan vakavaraisuuslaskennan mukaiset arvonalentumiset.

Vain yksi suomalainen pankki on päättänyt toistaiseksi hyödyntää CRR:n siirtymäsäännöksen mahdollisuuden ottaa vakavaraisuuslaskennassa IFRS 9 standardiin siirtymisen aiheuttamat luottojen arvonalentumisten vakavaraisuusvaikutukset huomioon asteittain 5 vuoden aikana.